श्रीमद् भागवत का यह सार
भगवद् भक्ति ही आधार

श्रीमद्भागवत रसिक कुटुंब

रुद्र गीत(Rudra Geet)

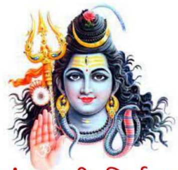

शिव शंकर की निर्मल प्रीत
है कृष्ण आराधन रुद्र गीत

नारायणं(न्) नमस्कृत्य, नरं(ञ्) चैव नरोत्तमम्।

देवीं(म्) सरस्वतीं(म्) व्यासं(न्), ततो जयमुदीरयेत्

nārāyaṇaṃ (n) namaskṛtya, naraṃ(ñ)caiva narottamam
devīṃ(m) sarasvatīṃ (m) vyāsaṃ(n), tato jayamudīrayet

नामसङ्कीर्तनं(म्) यस्य, सर्वपापप्रणाशनम्।

प्रणामो दुःखशमनस्, तं(न्) नमामि हरिं(म्) परम्

nāmasaṅkīrtanaṃ(m) yasya, sarvapāpapraṇāśanam

praṇāmo duḥkhaśamanas, taṃ(n) namāmi hariṃ(m) param

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

चतुर्थः(स्) स्कंधः

अथ चतुर्विंशोऽध्यायः

Srimad Bhagavatmahapuranam

Chaturtaḥ (s) skandhaḥ

Atha Chaturviṃsoʼ dhayaḥ

मैत्रेय उवाच

विजिताश्वोऽधिराजाऽऽसीत्-पृथुपुत्रः(फ्) पृथुश्रवाः।

यवीयोभ्योऽददात्काष्ठा, भ्रातृभ्यो भ्रातृवत्सलः॥ (1)

Maitreya uvāca
vijitāśvo'dhirājā''sīt- pṛthuputraḥ(ph) pṛthuśravāḥ
***yavīyobhyo'dadātkāṣṭhā, bhrātṛbhyo bhrātṛvatsalaḥ* ॥1॥**

vijitāśvo' + dhirājā'' + sīt, yavī + yobhyo' + dadāt + kāṣṭhā

हर्यक्षायादिशत्प्राचीं(न्), धूम्रकेशाय दक्षिणाम्।

प्रतीचीं(म्) वृकसं(ञ्)ज्ञाय, तुर्यां(न्) द्रविणसे विभुः॥ (2)

haryakṣāyādiśatprācīṃ(n), dhūmrakeśāya dakṣiṇām
pratīcīṃ(m) vṛkasaṃ(ñ)jñāya,turyāṃ(n) draviṇase vibhuḥ ॥2॥

harya + kṣāyā + diśat + prācīṃ(n), vṛka + saṃ(ñ)jñāya

अन्तर्धानगतिं(म्) शक्राल्-लब्ध्वान्तर्धानसं(ञ्)ज्ञितः।

अपत्यत्रयमाधत्त, शिखण्डिन्यां(म्) सुसम्मतम् ॥ (3)

antardhānagatiṃ(m) śakrāl- labdhvāntardhānasaṃ(ñ)jñitaḥ
apatyatrayamādhatta, śikhaṇḍinyāṃ(m) susammatam ॥3॥

antar + dhānagatiṃ(m), labdhvāntar + dhāna + saṃ(ñ)jñitaḥ

apat + yatra + yamā + dhatta, śikhaṇ + ḍinyāṃ(m), susam + matam

पावकः(फ्) पवमानश्च, शुचिरित्यग्नयः(फ्) पुरा।

वसिष्ठशापादुत्पन्नाः(फ्), पुनर्योगगतिं(ङ्) गताः॥ (4)

pāvakaḥ(ph) pavamānaśca, śucirityagnayaḥ(ph) purā
vasiṣṭhaśāpādutpannāḥ(ph), punaryogagatiṃ(ṅ) gatāḥ ॥4॥

śuci + rityag + nayaḥ(ph), vasiṣṭha + śāpā + dutpannāḥ(ph), punar + yoga + gatiṃ(ṅ)

अन्तर्धानो नभस्वत्यां(म्), हविर्धानमविन्दत।

य इन्द्रमश्वहर्तारं(म्), विद्वानपि न जघ्निवान्॥ (5)

antardhāno nabhasvatyāṃ(m), havirdhānamavindata
ya indramaśvahartāraṃ(m), vidvānapi na jaghnivān ॥5॥

nabhas + vatyāṃ(m), havir + dhānama + vindata, indra + maśva + hartāraṃ(m)

राज्ञां(म्) वृत्तिं(ङ्) करादान- दण्डशुल्कादिदारुणाम्।

मन्यमानो दीर्घसत्र- व्याजेन विससर्ज ह॥ (6)

rājñāṃ(m) vṛttiṃ(ṅ) karādāna-daṇḍaśulkādidāruṇām
manyamāno dīrghasattra-vyājena visasarja ha ॥6॥

daṇḍa + śulkādi + dāruṇām

तत्रापि हं(व्)सं(म्) पुरुषं(म्), परमात्मानमात्मदृक्।

यजं(म्)स्तल्लोकतामाप, कुशलेन समाधिना॥ (7)

tatrāpi haṃ(v)saṃ(m) puruṣaṃ(m), paramātmānamātmadṛk
yajaṃ(m)stallokatāmāpa, kuśalena samādhinā ॥7॥

paramātmā + namāt + madṛk, yajaṃ(m) + stallokatā + māpa

हविर्धानाद्धविर्धानी, विदुरासूत षट् सुतान्।
बर्हिषदं(ङ्) गयं(म्) शुक्लं(ङ्),कृष्णं(म्) सत्यं(ञ्) जितव्रतम्॥ (8)

havirdhānāddhavirdhānī, vidurāsūta ṣaṭ sutān
barhiṣadaṃ(ṅ) gayaṃ(m) śuklaṃ(ṅ), kṛṣṇaṃ(m) satyaṃ(ñ) jitavratam ॥8॥

havir + dhānād + dhavirdhānī

बर्हिषत् सुमहाभागो, हाविर्धानिः(फ्) प्रजापतिः।
क्रियाकाण्डेषु निष्णातो, योगेषु च कुरूद्वह॥ (9)

barhiṣat sumahābhāgo, hāvirdhāniḥ(ph) prajāpatiḥ
kriyākāṇḍeṣu niṣṇāto, yogeṣu ca kurūdvaha ॥9॥

sumahā + bhāgo, kurūd + vaha

यस्येदं(न्) देवयजन-मनु यज्ञं(म्) वितन्वतः।
प्राचीनाग्रैः(ख्) कुशैरासी-दास्तृतं(म्) वसुधातलम् ॥ (10)

yasyedaṃ(n) devayajana- manu yajñaṃ(m) vitanvataḥ
prācīnāgraiḥ(kh) kuśairāsī- dāstṛtaṃ(m) vasudhātalam ॥10॥

kuśai + rāsī

सामुद्रीं(न्) देवदेवोक्ता-मुपयेमे शतद्रुतिम्।
यां(म्) वीक्ष्य चारुसर्वाङ्गीं(ङ्), किशोरीं(म्) सुष्ठ्वलङ्कृताम्।
परिक्रमन्तीमुद्वाहे, चकमेऽग्निः(श्) शुकीमिव॥ (11)

sāmudrīṃ(n) devadevoktā-mupayeme śatadrutim
yāṃ(m) vīkṣya cārusarvāṅgīṃ(ṅ), kiśorīṃ(m) suṣṭhvalaṅkṛtām
parikramantīmudvāhe, cakame'gniḥ(ś) śukīmiva ॥11॥

deva + devoktā, cāru + sarvāṅgīṃ(ṅ), suṣṭh + valaṅ + kṛtām

pari + kramantī + mudvāhe

विबुधासुरगन्धर्व-मुनिसिद्धनरोरगाः।
विजिताः(स्) सूर्यया दिक्षु, क्वणयन्त्यैव नूपुरैः॥ (12)

vibudhāsuragandharva-munisiddhanaroragāḥ
vijitāḥ(s) sūryayā dikṣu, kvaṇayantyaiva nūpuraiḥ ॥12॥

vibudhā + sura + gandharva, muni + siddha + naroragāḥ, kvaṇa + yantyaiva

प्राचीनबर्हिषः(फ्) पुत्राः(श्), शतद्रुत्यां(न्) दशाभवन्।
तुल्यनामव्रताः(स्) सर्वे, धर्मस्नाताः(फ्) प्रचेतसः॥ (13)

prācīnabarhiṣaḥ(ph) putrāḥ(ś), śatadrutyāṃ(n) daśābhavan
tulyanāmavratāḥ(s) sarve, dharmasnātāḥ(ph) pracetasaḥ ॥13॥

prācīna + barhiṣaḥ(ph), tulya + nāma + vratāḥ(s)

पित्राऽऽदिष्टाः(फ्) प्रजासर्गे, तपसेऽर्णवमाविशन् ।
दशवर्षसहस्राणि, तपसाऽऽर्चं(व्)स्तपस्पतिम्॥ (14)

pitrā''diṣṭāḥ(ph) prajāsarge, tapase'rṇavamāviśan
daśavarṣasahasrāṇi, tapasā''rcaṃ(v)stapaspatim ॥14॥

tapase'rṇa + vamā + viśan, daśa + varṣa + sahasrāṇi, tapasā''r + caṃ(v)s + tapaspatim

यदुक्तं(म्) पथि दृष्टेन, गिरिशेन प्रसीदता।
तद्ध्यायन्तो जपन्तश्च, पूजयन्तश्च सं(य्)यताः॥ (15)

yaduktaṃ(m) pathi dṛṣṭena, giriśena prasīdatā
taddhyāyanto japantaśca, pūjayantaśca saṃ(y)yatāḥ ॥15॥

taddhyā + yanto

विदुर उवाच
प्रचेतसां(ङ्) गिरित्रेण, यथाऽऽसीत्पथि सङ्गमः।
यदुताह हरः(फ्) प्रीतस्- तन्नो ब्रह्मन् वदार्थवत् ॥ (16)

vidura uvāca
pracetasāṃ(ṅ) giritreṇa, yathā''sītpathi saṅgamaḥ
yadutāha haraḥ(ph) prītas- tanno brahman vadārthavat ॥16॥

yathā'' + sīt + pathi

सङ्गमः(ख्) खलु विप्रर्षे, शिवेनेह शरीरिणाम्।
दुर्लभो मुनयो दध्यु, रसङ्गाद्यमभीप्सितम्॥ (17)

saṅgamaḥ(kh) khalu viprarṣe, śiveneha śarīriṇām
durlabho munayo dadhyu, rasaṅgādyamabhīpsitam ॥17॥

rasaṅgā + dyama + bhīpsitam

आत्मारामोऽपि यस्त्वस्य, लोककल्पस्य राधसे।
शक्त्या युक्तो विचरति, घोरया भगवान् भवः॥ (18)

ātmārāmo’pi yastvasya, lokakalpasya rādhase
śaktyā yukto vicarati, ghorayā bhagavān bhavaḥ ॥18॥

ātmā + rāmo’pi, yas + tvasya

मैत्रेय उवाच

प्रचेतसः(फ्) पितुर्वाक्यं(म्), शिरसाऽऽदाय साधवः।

दिशं(म्) प्रतीचीं(म्) प्रययुस्- तपस्यादृतचेतसः॥ (19)

maitreya uvāca
pracetasaḥ(ph) piturvākyaṃ(m), śirasā”dāya sādhavaḥ
diśaṃ(m) pratīcīṃ(m) prayayus- tapasyādṛtacetasaḥ ॥19॥

pitur + vākyaṃ(m), tapasyā + dṛta + cetasaḥ

समुद्रमुप विस्तीर्ण- मपश्यन् सुमहत्सरः।

महन्मन इव स्वच्छं(म्), प्रसन्नसलिलाशयम्॥ (20)

samudramupa vistīrṇa- mapaśyan sumahatsaraḥ
mahanmana iva svacchaṃ(m), prasannasalilāśayam ॥20॥

Prasanna + salilā + śayam

नीलरक्तोत्पलाम्भोज-कह्लारेन्दीवराकरम्।

हं(व्)ससारसचक्राह्व-कारण्डवनिकूजितम्॥ (21)

nīlaraktotpalāmbhoja-kahlārendīvarākaram
haṃ(v)sasārasacakrāhva- kāraṇḍavanikūjitam ॥21॥

nīla + raktot + palāmbhoja, kahlā + rendī + varākaram, haṃ(v)sasāra + sacakrāhva

मत्तभ्रमरसौस्वर्य- हृष्टरोमलताङ्घ्रिपम्।

पद्मकोशरजो दिक्षु, विक्षिपत्पवनोत्सवम्॥ (22)

mattabhramarasausvarya-hṛṣṭaromalatāṅghripam
padmakośarajo dikṣu, vikṣipatpavanotsavam ॥22॥

matta + bhramara + sausvarya, hṛṣṭa + roma + latāṅghripam, vikṣipat + pavanot + savam

तत्र गान्धर्वमाकर्ण्य, दिव्यमार्गमनोहरम्।

विसिस्म्यू राजपुत्रास्ते, मृदं(ङ्)गपणवाद्यनु॥ (23)

tatra gāndharvamākarṇya, divyamārgamanoharam
visismyū rājaputrāste, mṛdaṃ(ṅ)gapaṇavādyanu ॥23॥

gāndharva + mākarṇya, divya + mārga + manoharam, mṛdaṃ(ṅ) + gapaṇa + vādyanu

तर्ह्येव सरसस्तस्मान्-निष्क्रामन्तं(म्) सहानुगम्।
उपगीयमानममर-प्रवरं(म्) विबुधानुगैः॥ (24)

tarhyeva sarasastasmān- niṣkrāmantaṃ(m) sahānugam
upagīyamānamamara- pravaraṃ(m) vibudhānugaiḥ ॥24॥

sarasas + tasmān, upagīya + māna + mamara

तप्तहेमनिकायाभं(म्), शितिकण्ठं(न्) त्रिलोचनम्।
प्रसादसुमुखं(म्) वीक्ष्य, प्रणेमुर्जातकौतुकाः॥ (25)

taptahemanikāyābhaṃ(m), śitikaṇṭhaṃ trilocanam
prasādasumukhaṃ(m) vīkṣya, praṇemurjātakautukāḥ ॥25॥

tapta + hema + nikāyābhaṃ(m),

praṇemur + jāta + kautukāḥ

स तान् प्रपन्नार्तिहरो, भगवान्धर्मवत्सलः।
धर्मज्ञान् शीलसम्पन्नान्, प्रीतः(फ्) प्रीतानुवाच ह॥ (26)

sa tān prapannārtiharo, bhagavāndharmavatsalaḥ
dharmajñān śīlasampannān, prītaḥ(ph) prītānuvāca ha ॥25॥

prapan + nārti + haro, śīla + sampan + nān

श्रीरुद्र उवाच

यूयं(म्) वेदिषदः(फ्) पुत्रा, विदितं(म्) वश्चिकीर्षितम्।
अनुग्रहाय भद्रं(म्) व, एवं(म्) मे दर्शनं(ङ्) कृतम्॥ (27)

śrīrudra uvāca
yūyaṃ(m) vediṣadaḥ(ph) putrā, viditaṃ(m) vaścikīrṣitam
anugrahāya bhadraṃ(m) va, evaṃ(m) me darśanaṃ(ṅ) kṛtam ॥27॥

vaści + kīrṣitam

यः(फ्) परं(म्) रं(व्)हसः(स्) साक्षात्-त्रिगुणाज्जीवसंज्ञितात्।
भगवन्तं(म्) वासुदेवं(म्), प्रपन्नः(स्) स प्रियो हि मे॥ (28)

yaḥ(ph) paraṃ(m) raṃ(v)hasaḥ(s) sākṣāt- triguṇājjīvasaṁjñitāt
bhagavantaṃ(m) vāsudevaṃ(m), prapannaḥ(s) sa priyo hi me ॥28॥

triguṇāj + jīva + saṁjñitāt

स्वधर्मनिष्ठः(श्) शतजन्मभिः(फ्) पुमान्,
विरिञ्चतामेति ततः(फ्) परं(म्) हि माम्।
अव्याकृतं(म्) भागवतोऽथ वैष्णवं(म्),
पदं(म्) यथाहं(म्) विबुधाः(ख्) कलात्यये॥ (29)

svadharmaniṣṭhaḥ(ś) śatajanmabhiḥ(ph) pumān
viriñcatāmeti tataḥ(ph) paraṃ(m) hi mām
avyākṛtaṃ(m) bhāgavato'tha vaiṣṇavaṃ(m)
padaṃ(m) yathāhaṃ(m) vibudhāḥ(kh) kalātyaye ॥29॥

viriñ + catā + meti

अथ भागवता यूयं(म्), प्रियाः(स्) स्थ भगवान् यथा।
न मद्भागवतानां(ञ्) च, प्रेयानन्योऽस्ति कर्हिचित्॥(30)

atha bhāgavatā yūyaṃ(m), priyāḥ(s) stha bhagavān yathā
na madbhāgavatānāṃ(ñ) ca, preyānanyo'sti karhicit ॥30॥

mad + bhagavata + nāṃ(ñ), preyā + nanyo'sti

इदं(म्) विविक्तं(ञ्) जप्तव्यं(म्), पवित्रं(म्) मं(ङ्)गलं(म्) परम्।
निः(श्)श्रेयसकरं(ञ्) चापि, श्रूयतां(न्) तद्वदामि वः॥(31)

idaṃ(m) viviktaṃ(ñ) japtavyaṃ(m), pavitraṃ(m) maṃ(ṅ)galaṃ(m) param
niḥ(ś)śreyasakaraṃ(ñ) cāpi, śrūyatāṃ(n) tadvadāmi vaḥ ॥31॥

tad + vadāmi

मैत्रेय उवाच

इत्यनुक्रोशहृदयो, भगवानाह तान् शिवः।
बद्धाञ्जलीन् राजपुत्रान्-नारायणपरो वचः॥(32)

maitreya uvāca
ityanukrośahṛdayo, bhagavānāha tāñ chivaḥ
baddhāñjalīn rājaputrān- nārāyaṇaparo vacaḥ ॥32॥

ityanu + krośa + hṛdayo

श्रीरुद्र उवाच

जितं(न्) त आत्मविद्धुर्य-स्वस्तये स्वस्तिरस्तु मे।
भवता राधसा राद्धं(न्), सर्वस्मा आत्मने नमः॥(33)

śrīrudra uvāca
jitaṃ(n) ta ātmaviddhurya- svastaye svastirastu me
bhavatā rādhasā rāddhaṃ(n), sarvasmā ātmane namaḥ ॥33॥

ātma + viddhurya

नमः(फ्) पङ्कजनाभाय, भूतसूक्ष्मेन्द्रियात्मने।
वासुदेवाय शान्ताय, कूटस्थाय स्वरोचिषे॥(34)

namaḥ(ph) paṅkajanābhāya, bhūtasūkṣmendriyātmane
vāsudevāya śāntāya, kūṭasthāya svarociṣe ॥34॥

bhūta + sūkṣmendri + yātmane

सङ्कर्षणाय सूक्ष्माय, दुरन्तायान्तकाय च।
नमो विश्वप्रबोधाय, प्रद्युम्नायान्तरात्मने॥ (35)

saṅkarṣaṇāya sūkṣmāya, durantāyantakāya ca
namo viśvaprabodhāya, pradyumnāyāntarātmane ॥35॥

pradyumnā + yānta + rātmane

नमो नमोऽनिरुद्धाय, हृषीकेशेन्द्रियात्मने।
नमः(फ्) परमहं(व्)साय, पूर्णाय निभृतात्मने॥(36)

namo namo'niruddhāya, hṛṣīkeśendriyātmane
namaḥ(ph) paramahaṃ(v) sāya, pūrṇāya nibhṛtātmane ॥36॥

hṛṣī + keśendri + yātmane

स्वर्गापवर्गद्वाराय, नित्यं(म्) शुचिषदे नमः।
नमो हिरण्यवीर्याय, चातुर्होत्राय तन्तवे॥(37)

svargāpavargadvārāya, nityaṃ(m) śuciṣade namaḥ
namo hiraṇyavīryāya, cāturhotrāya tantave ॥37॥

svargā + pavarga + dvārāya

नम ऊर्ज इषे त्रय्याः(फ्), पतये यज्ञरेतसे।
तृप्तिदाय च जीवानां(न्), नमः(स्) सर्वरसात्मने॥(38)

nama ūrja iṣe trayyāḥ(ph), pataye yajñaretase
tṛptidāya ca jīvānāṃ(n), namaḥ(s) sarvarasātmane ॥38॥

sarva + rasātmane

सर्वसत्त्वात्मदेहाय, विशेषाय स्थवीयसे।

नमस्त्रैलोक्यपालाय, सहओजोबलाय च॥(39)

sarvasattvātmadehāya, viśeṣāya sthavīyase
namastrailokyapālāya, sahaojobalāya ca ॥39॥

sarva + sattvātma + dehāya, nama + strailokya + pālāya

अर्थलिं(ङ्)गाय नभसे, नमोऽन्तर्बहिरात्मने।

नमः(फ्) पुण्याय लोकाय, अमुष्मै भूरिवर्चसे॥(40)

Arthali(ṅ) gāya nabhase, namo'ntarbahirātmane
namaḥ(ph) puṇyāya lokāya, amuṣmai bhūrivarcase ॥40॥

namo'n + tar + bahirātmane

प्रवृत्ताय निवृत्ताय, पितृदेवाय कर्मणे।

नमोऽधर्मविपाकाय, मृत्यवे दुःखदाय च॥(41)

pravṛttāya nivṛttāya, pitṛdevāya karmaṇe
namo'dharmavipākāya, mṛtyave duḥkhadāya ca ॥41॥

namo' + dharma + vipākāya

नमस्त आशिषामीश, मनवे कारणात्मने।

नमो धर्माय बृहते, कृष्णायाकुण्ठमेधसे।

पुरुषाय पुराणाय, सां(ङ्)ख्ययोगेश्वराय च॥ (42)

namasta āśiṣāmīśa, manave kāraṇātmane
namo dharmāya bṛhate, kṛṣṇāyākuṇṭhamedhase
puruṣāya purāṇāya, sā(ṅ)khyayogeśvarāya ca ॥42॥

kṛṣṇāyā + kuṇṭha + medhase

शक्तित्रयसमेताय, मीढुषेऽहं(ङ्)कृतात्मने।

चेतआकूतिरूपाय, नमो वाचोविभूतये॥(43)

śaktitrayasametāya, mīḍhuṣe'ha(ṅ)kṛtātmane
cetaākūtirūpāya, namo vācovibhūtaye ॥43॥

mīḍhuṣe' + ha(ṅ) + kṛtātmane

दर्शनं(न्) नो दिदृक्षूणां(न्), देहि भागवतार्चितम्।

रूपं(म्) प्रियतमं(म्) स्वानां(म्), सर्वेन्द्रियगुणाञ्जनम्॥(44)

darśanaṃ(n) no didṛkṣūṇāṃ(n), dehi bhāgavatārcitam
rūpaṃ(m) priyatamaṃ(m) svānāṃ(m), sarvendriyaguṇāñjanam ||44||

sarvendriya + guṇāñ + janam

स्निग्धप्रावृड्घनश्यामं(म्), सर्वसौन्दर्यसङ्ग्रहम्।
चार्वायतचतुर्बाहुं(म्), सुजातरुचिराननम्॥ (45)

snigdhaprāvṛḍghanaśyāmaṃ(m), sarvasaundaryasaṅgraham
cārvāyatacaturbāhuṃ(m), sujātarucirānanam ||45||

snigdha + prāvṛḍ + ghanaśyāmaṃ(m), sarva + saundarya + saṅgraham

cārvā + yata + caturbāhuṃ(m), sujā + tarucirā + nanam

पद्मकोशपलाशाक्षं(म्), सुन्दरभ्रु सुनासिकम्।
सुद्विजं(म्) सुकपोलास्यं(म्), समकर्णविभूषणम्॥(46)

padmakośapalāśākṣaṃ(m), sundarabhru sunāsikam
sudvijaṃ(m) sukapolāsyaṃ(m), samakarṇavibhūṣaṇam ||46||

padma + kośa + palā + śākṣaṃ(m), sama + karṇa + vibhūṣaṇam

प्रीतिप्रहसितापां(ङ्)ग-मलकैरुपशोभितम्।
लसत्पङ्कजकिं(ञ्)जल्क-दुकूलं(म्) मृष्टकुण्डलम्॥(47)

Prītiprahasitāpā(ṅ)ga- malakairūpaśobhitam
lasatpaṅkajaki(ñ)jalka- dukūlaṃ(m) mṛṣṭakuṇḍalam ||47||

Prīti + prahasitā + pā(ṅ)ga, malakai + rūpa + śobhitam, lasat + paṅkaja + ki(ñ)jalka

स्फुरत्किरीटवलय-हारनूपुरमेखलम्।
शङ्खचक्रगदापद्म-मालामण्युत्तमर्द्धिमत्॥(48)

sphuratkirīṭavalaya- hāranūpuramekhalam
śaṅkhacakragadāpadma- mālāmaṇyuttamarddhimat ||48||

sphurat + kirīṭa + valaya, hāra + nūpura + mekhalam

śaṅkha + cakra + gadā + padma, mālā + maṇyutta + marddhimat

सिं(व्)हस्कन्धत्विषो बिभ्रत्-सौभगग्रीवकौस्तुभम्।
श्रियानपायिन्या क्षिप्त-निकषाश्मोरसोल्लसत्॥(49)

siṃ(v)haskandhatviṣo bibhrat- saubhagagrīvakaustubham
śriyānapāyinyā kṣipta- nikaṣāśmorasollasat ||49||

siṃ(v)ha + skandhat + viṣo, saubhaga + grīva + kaustubham, nikaṣāś + mora + sollasat

पूररेचकसं(व्)विग्न-वलिवल्गुदलोदरम्।
प्रतिसं(ङ्)क्रामयद्विश्वं(न्), नाभ्याऽऽवर्तगभीरया॥(50)

pūrarecakasaṃ(v)vigna- valivalgudalodaram
pratisa(ṅ)krāmayadviśvaṃ(n), nābhyā''vartagabhīrayā ॥50॥

pūra + recaka + saṃ(v)vigna, valival + guda + lodaram

pratisa(ṅ)krā + mayad + viśvaṃ(n), nābhyā'' + varta + gabhīrayā

श्यामश्रोण्यधिरोचिष्णुर्-दुकूलस्वर्णमेखलम्।
समचार्वङ्घ्रिजङ्घोरु-निम्नजानुसुदर्शनम्॥(51)

śyāmaśroṇyadhirociṣṇur- dukūlasvarṇamekhalam
samacārvaṅghrijaṅghoru-nimnajānusudarśanam ॥51॥

śyāma + śroṇya + dhiro + ciṣṇur, dukūla + svarṇa + mekhalam
sama + cārvaṅ + ghrijaṅ + ghoru, nimna + jānu + sudarśanam

पदा शरत्पद्मपलाशरोचिषा,
नखद्युभिर्नोऽन्तरघं(म्) विधुन्वता।
प्रदर्शय स्वीयमपास्तसाध्वसं(म्),
पदं(ङ्) गुरो मार्गगुरुस्तमोजुषाम्॥(52)

padā śaratpadmapalāśarociṣā,
nakhadyubhirno'ntaraghaṃ(m) vidhunvatā
pradarśaya svīyamapāstasādhvasaṃ(m)
padaṃ(ṅ) guro mārgagurustamojuṣām ॥52॥

śarat + padma + palāśa + rociṣā, nakha + dyubhir + no'ntaraghaṃ(m)

svī + yama + pasta + sādhvasaṃ(m), mārga + gurus + tamo + juṣām

एतद्रूपमनुध्येय-मात्मशुद्धिमभीप्सताम्।
यद्भक्तियोगोऽभयदः(स्), स्वधर्ममनुतिष्ठताम्॥(53)

Etadrūpamanudhyeya- mātmaśuddhimabhīpsatām
yadbhaktiyogo'bhayadaḥ(s), svadharmamanutiṣṭhatām ॥53॥

Etad + rūpamanu + dhyeya, mātma + śuddhi + mabhīp + satām
yad + bhaktiyogo' + bhayadaḥ(s), svadharma + manu + tiṣṭhatām

भवान् भक्तिमता लभ्यो, दुर्लभः(स्) सर्वदेहिनाम्।
स्वाराज्यस्याप्यभिमत, एकान्तेनात्मविद्गतिः॥(54)

bhavān bhaktimatā labhyo, durlabhaḥ(s) sarvadehinām
svārājyasyāpyabhimata, ekāntenātmavidgatiḥ ॥54॥

svā + rājyas + yāpya + bhimata, ekānte + nātma + vidgatiḥ

तं(न्) दुराराध्यमाराध्य, सतामपि दुरापया।
एकान्तभक्त्या को वाञ्छेत्-पादमूलं(म्) विना बहिः॥(55)

taṃ(n) durārādhyamārādhya, satāmapi durāpayā
ekāntabhaktyā ko vāñchet- pādamūlaṃ(m) vinā bahiḥ ॥55॥

durā + rādhya + mārādhya

यत्र निर्विष्टमरणं(ङ्), कृतान्तो नाभिमन्यते।
विश्वं(म्) विध्वं(व्)सयन् वीर्य-शौर्यविस्फूर्जितभ्रुवा॥(56)

yatra nirviṣṭamaraṇaṃ(ṅ), kṛtānto nābhimanyate
viśvaṃ(m) vidhvaṃ(v)sayan vīrya- śauryavisphūrjitabhruvā ॥56॥

nir + viṣṭa + maraṇaṃ(ṅ), śaurya + visphūr + jita + bhruvā

क्षणार्धेनापि तुलये, न स्वर्गं(न्) नापुनर्भवम्।
भगवत्सं(ङ्)गिसं(ङ्)गस्य, मर्त्यानां(ङ्) किमुताशिषः॥(57)

kṣaṇārdhenāpi tulaye, na svargaṃ(n) nāpunarbhavam
bhagavatsa(ṅ)gisa(ṅ)gasya, martyānāṃ(ṅ) kimutāśiṣaḥ ॥57॥

kṣaṇār + dhenāpi, bhagavat + sa(ṅ)gi + sa(ṅ)gasya, kimutā + śiṣaḥ

अथानघाङ्घ्रेस्तव कीर्तितीर्थयो-
रन्तर्बहिः(स्)स्नानविधूतपाप्मनाम्।
भूतेष्वनुक्रोशसुसत्त्वशीलिनां(म्),
स्यात्सं(ङ्)गमोऽनुग्रह एष नस्तव॥(58)

athānaghāṅghrestava kīrtitīrthayo-
rantarbahiḥ(s)snānavidhūtapāpmanām
bhūteṣvanukrośasusattvaśīlināṃ(m)
syātsa(ṅ)gamo’nugraha eṣa nastava ॥58॥

athāna + ghāṅ + ghres + tava, rantar + bahiḥ(s) + snāna + vidhūta + pāpmanām

bhūteṣva + nukro + śasusattva + śīlināṃ(m), syāt + sa(ṅ)ga + mo’nugraha

न यस्य चित्तं(म्) बहिरर्थविभ्रमं(न्),
तमोगुहायां(ञ्) च विशुद्धमाविशत्।
यद्भक्तियोगानुगृहीतमं(ञ्)जसा,
मुनिर्विचष्टे ननु तत्र ते गतिम्॥(59)

na yasya cittaṃ(m) bahirarthavibhramaṃ(n)
tamoguhāyāṃ(ñ) ca viśuddhamāviśat
yadbhaktiyogānugṛhītama(ñ)jasā
munirvicaṣṭe nanu tatra te gatim ॥59॥

bahi + rartha + vibhramaṃ(n), yad + bhaktiyogā + nugṛhīta + ma(ñ)jasā, munir + vicaṣṭe

यत्रेदं(म्) व्यज्यते विश्वं(म्), विश्वस्मिन्नवभाति यत्।
तत् त्वं(म्) ब्रह्म परं(ञ्) ज्योति-राकाशमिव विस्तृतम्॥(60)

yatredaṃ(m) vyajyate viśvaṃ(m), viśvasminnavabhāti yat
tat tvaṃ(m) brahma paraṃ(ñ) jyoti- rākāśamiva vistṛtam ॥60॥

viśvas + min + navabhāti

यो माययेदं(म्) पुरुरूपयासृजद्
बिभर्ति भूयः(ह्) क्षपयत्यविक्रियः।
यद्भेदबुद्धिः(स्) सदिवात्मदुः(स्)स्थया
तमात्मतन्त्रं(म्) भगवन् प्रतीमहि॥(61)

yo māyayedaṃ(m) pururūpayāsṛjad
bibharti bhūyaḥ(h) kṣapayatyavikriyaḥ
yadbhedabuddhiḥ(s) sadivātmaduḥ(s)sthayā
tvamātmatantraṃ(m) bhagavan pratīmahi ॥61॥

puru + rūpayā + sṛjad, kṣapa + yatya + vikriyaḥ,

sadi + vātma + duḥ(s)sthayā, tvamātma + tantraṃ(m)

क्रियाकलापैरिदमेव योगिनः(श्)
श्रद्धान्विताः(स्) साधु यजन्ति सिद्धये।
भूतेन्द्रियान्तः(ख्)करणोपलक्षितं(म्)
वेदे च तन्त्रे च त एव कोविदाः॥(62)

kriyākalāpairidameva yoginaḥ(ś)
śraddhānvitāḥ(s) sādhu yajanti siddhaye
bhūtendriyāntaḥ(kh)karaṇopalakṣitaṃ(m)
vede ca tantre ca ta eva kovidāḥ ॥62॥

kriyā + kalāpai + ridameva,

bhūtendri + yāntaḥ(kh) + karaṇo + palakṣitaṃ(m)

त्वमेक आद्यः(फ्) पुरुषः(स्) सुप्तशक्ति-

स्तया रजः(स्)सत्त्वतमो विभिद्यते।

महानहं(ङ्) खं(म्) मरुदग्निवार्धराः(स्)

सुरर्षयो भूतगणा इदं(म्) यतः॥ (63)

tvameka ādyaḥ(ph) puruṣaḥ(s) suptaśakti
stayā rajaḥ(s)sattvatamo vibhidyate
mahānaha(ṅ) khaṃ(m) marudagnivārdharāḥ(s)
surarṣayo bhūtagaṇā idaṃ(m) yataḥ ॥63॥

maru + dagni + vārdharāḥ(s)

सृष्टं(म्) स्वशक्त्येदमनुप्रविष्टश्-

चतुर्विधं(म्) पुरमात्मां(व्)शकेन।

अथो विदुस्तं(म्) पुरुषं(म्) सन्तमन्तर्-

भुङ्क्ते हृषीकैर्मधु सारघं(म्) यः॥(64)

sṛṣṭaṃ(m) svaśaktyedamanupraviṣṭaś
caturvidhaṃ(m) puramātmāṃ(v)śakena
atho vidustaṃ(m) puruṣaṃ(m) santamantar
bhuṅkte hṛṣīkairmadhu sāraghaṃ(m) yaḥ ॥64॥

sva + śaktye + dama + nupraviṣṭaś, pura + mātmāṃ(v) + śakena,

hṛṣī + kair + madhu

स एष लोकानतिचण्डवेगो

विकर्षसि त्वं(ङ्) खलु कालयानः।

भूतानि भूतैरनुमेयतत्त्वो

घनावलीर्वायुरिवाविषह्यः॥(65)

sa eṣa lokānaticaṇḍavego
vikarṣasi tvaṃ(ṅ) khalu kālayānaḥ
bhūtāni bhūtairanumeyatattvo
ghanāvalīrvāyurivāviṣahyaḥ ॥65॥

lokā + nati + caṇḍa + vego, bhūtai + ranumeya + tattvo

ghanā + valīr + vāyurivā + viṣahyaḥ

प्रमत्तमुच्चैरितिकृत्यचिन्तया
प्रवृद्धलोभं(म्) विषयेषु लालसम्।
त्वमप्रमत्तः(स्) सहसाभिपद्यसे
क्षुल्लेलिहानोऽहिरिवाखुमन्तकः॥(66)

pramattamuccairitikṛtyacintayā
pravṛddhalobhaṃ(m) viṣayeṣu lālasam
tvamapramattaḥ(s) sahasābhipadyase
kṣullelihāno'hirivākhumantakaḥ ॥66॥

pramatta + muccai + riti + kṛtya + cintayā, kṣulle + lihāno' + hirivākhu + mantakaḥ

कस्त्वत्पदाब्जं(म्) विजहाति पण्डितो
यस्तेऽवमानव्ययमानकेतनः।
विशङ्कयास्मद्गुरुरर्चति स्म यद्
विनोपपत्तिं(म्) मनवश्चतुर्दश॥(67)

kastvatpadābjaṃ(m) vijahāti paṇḍito
yaste'vamānavyayamānaketanaḥ
viśaṅkayāsmadgururarcati sma yad
vinopapattiṃ(m) manavaścaturdaśa ॥67॥

kas + tvat + padābjaṃ(m), yaste' + vamāna + vyayamāna + ketanaḥ

viśaṅkayā + smad + gururar + cati, vinopa + pattiṃ(m), manavaś + caturdaśa

अथ त्वमसि नो ब्रह्मन्, परमात्मन् विपश्चिताम्।
विश्वं(म्) रुद्रभयध्वस्त-मकुतश्चिद्भया गतिः॥(68)

atha tvamasi no brahman, paramātman vipaścitām
viśvaṃ(m) rudrabhayadhvasta- makutaścidbhayā gatiḥ ॥68॥

vipaś + citām, rudra + bhaya + dhvasta, makutaś + cid + bhayā

इदं(ञ्) जपत भद्रं(म्) वो, विशुद्धा नृपनन्दनाः।
स्वधर्ममनुतिष्ठन्तो, भगवत्यर्पिताशयाः॥(69)

idaṃ(ñ) japata bhadraṃ(m) vo, viśuddhā nṛpanandanāḥ
svadharmamanutiṣṭhanto, bhagavatyarpitāśayāḥ ॥69॥

svadharma + manu + tiṣṭhanto, bhagavat + yar + pitāśayāḥ

तमेवात्मानमात्मस्थं(म्), सर्वभूतेष्ववस्थितम्।
पूजयध्वं(ङ्) गृणन्तश्च, ध्यायन्तश्चासकृद्धरिम्॥(70)

tamevātmānamātmasthaṃ(m), sarvabhūteṣvavasthitam
pūjayadhvaṃ(ṅ) gṛṇantaśca, dhyāyantaścāsakṛddharim ॥70॥

tame + vātmā + namāt + masthaṃ(m), sarva + bhūteṣva + vasthitam,

dhyāyantaś +cāsakṛd + dharim

योगादेशमुपासाद्य, धारयन्तो मुनिव्रताः।
समाहितधियः(स्) सर्व, एतदभ्यसतादृताः॥(71)

yogādeśamupāsādya, dhārayanto munivratāḥ
samāhitadhiyaḥ(s) sarva, etadabhyasatādṛtāḥ ॥71॥

yoga + deśa + mupā + sādya, samā + hita + dhiyaḥ(s), eta + dabhya + satā + dṛtāḥ

इदमाह पुरास्माकं(म्), भगवान् विश्वसृक्पतिः।
भृग्वादीनामात्मजानां(म्), सिसृक्षुः(स्) सं(व्)सिसृक्षताम्॥(72)

idamāha purāsmākaṃ(m), bhagavān viśvasṛkpatiḥ
bhṛgvādīnāmātmajānāṃ(m), sisṛkṣuḥ(s) saṃ(v)sisṛkṣatām ॥72॥

bhagavān + viśva + sṛkpatiḥ, bhṛgvādī + nā + mātma + jānāṃ(m), saṃ(v)si + sṛ + kṣatām

ते वयं(न्) नोदिताः(स्) सर्वे, प्रजासर्गे प्रजेश्वराः।
अनेन ध्वस्ततमसः(स्), सिसृक्ष्मो विविधाः(फ्) प्रजाः॥(73)

te vayaṃ(n) noditāḥ(s) sarve, prajāsarge prajeśvarāḥ
anena dhvastatamasaḥ(s), sisṛkṣmo vividhāḥ(ph) prajāḥ ॥73॥

dhvasta + tamasaḥ(s)

अथेदं(न्) नित्यदा युक्तो, जपन्नवहितः(फ्) पुमान्।
अचिराच्छ्रेय आप्नोति, वासुदेवपरायणः॥(74)

athedaṃ(n) nityadā yukto, japannavahitaḥ(ph) pumān
acirācchreya āpnoti, vāsudevaparāyaṇaḥ ॥74॥

Japanna + vahitaḥ(ph), acirā + cchreya, vāsudeva + parāyaṇaḥ

श्रेयसामिह सर्वेषां(ञ्), ज्ञानं(न्) निः(श्)श्रेयसं(म्) परम्।
सुखं(न्) तरति दुष्पारं(ञ्), ज्ञाननौर्व्यसनार्णवम्॥(75)

śreyasāmiha sarveṣāṃ(ñ), jñānaṃ(n) niḥ(ś)śreyasaṃ(m) param
sukhaṃ(n) tarati duṣpāraṃ(ñ), jñānanaurvyasanārṇavam ॥75॥

śreyasā + miha, jñāna + naur + vyasa + nārṇavam

य इमं(म्) श्रद्धया युक्तो, मद्गीतं(म्) भगवत्स्तवम्।
अधीयानो दुराराध्यं(म्), हरिमाराधयत्यसौ॥(76)

ya imaṃ(m) śraddhayā yukto, madgītaṃ(m) bhagavatstavam
adhīyāno durārādhyaṃ(m), harimārādhayatyasau ॥76॥

bhagavat + stavam, durā + rādhyaṃ(m), hari + mārā + dhayat + yasau

विन्दते पुरुषोऽमुष्मा-द्यद्यदिच्छत्यसत्वरम्।
मद्गीतगीतात्सुप्रीताच्-छ्रेयसामेकवल्लभात्॥(77)

vindate puruṣo'muṣmā-dyadyadicchatyasatvaram
madgītagītātsuprītāc- chreyasāmekavallabhāt ॥77॥

puruṣo' + muṣmā, dyadyadic + chatya + satvaram

madgīta + gītāt + suprītāc, chreya + sāmeka + vallabhāt

इदं(म्) यः(ख्) कल्य उत्थाय, प्राञ्जलिः(श्) श्रद्धयान्वितः।
शृणुयाच्छ्रावयेन्मर्त्यो, मुच्यते कर्मबन्धनैः॥(78)

idaṃ(m) yaḥ(kh) kalya utthāya, prāñjaliḥ(ś) śraddhayānvitaḥ
śṛṇuyācchrāvayenmartyo, mucyate karmabandhanaiḥ ॥78॥

śṛṇu + yāc + chrāva + yen + martyo

गीतं(म्) मयेदं(न्) नरदेवनन्दनाः(फ्)
परस्य पुंसः(फ्) परमात्मनः(स्) स्तवम्।
जपन्त एकाग्रधियस्तपो महच्-
चरध्वमन्ते तत आप्स्यथेप्सितम्॥(79)

gītaṃ(m) mayedaṃ(n) naradevanandanāḥ(ph)
parasya puṁsaḥ(ph) paramātmanaḥ(s) stavam

japanta ekāgradhiyastapo mahac-
caradhvamante tata āpsyathepsitam ॥79॥

naradeva + nandanāḥ(ph), ekā + gradhiyas + tapo,

mahac + cara + dhvamante, āpsya + thep + sitam

॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहं(व्)स्यां(म्) सं(व्)हितायां(ञ्)

चतुर्थस्कन्धे रुद्रगीतं(न्) नाम चतुर्विंशोऽध्यायः॥

Iti srimadbhāgvate mahāpurāne pāramahaṃ(v)syāṃ(m) saṃ(v)hitāyāṃ(ñ)

Chaturthaskandhe rudrageetaṃ(n) nāma chaturvimsodhayāhaḥ

ॐ पूर्णमदः(फ्) पूर्णमिदं(म्)पूर्णात्पूर्णमुदच्यते

पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते।।

ॐ शान्तिः(श्)शान्तिः(श्)शान्तिः।।

Om Pūrṇamadah(ph) Pūrṇamidaṃ(m) PūrṇātPūrṇamudacyate|

Pūrṇasya Pūrṇamādāya Pūrṇamevāvashiṣyate ||

Om Shāntih(ś) Shāntih(ś) Shāntih ||